

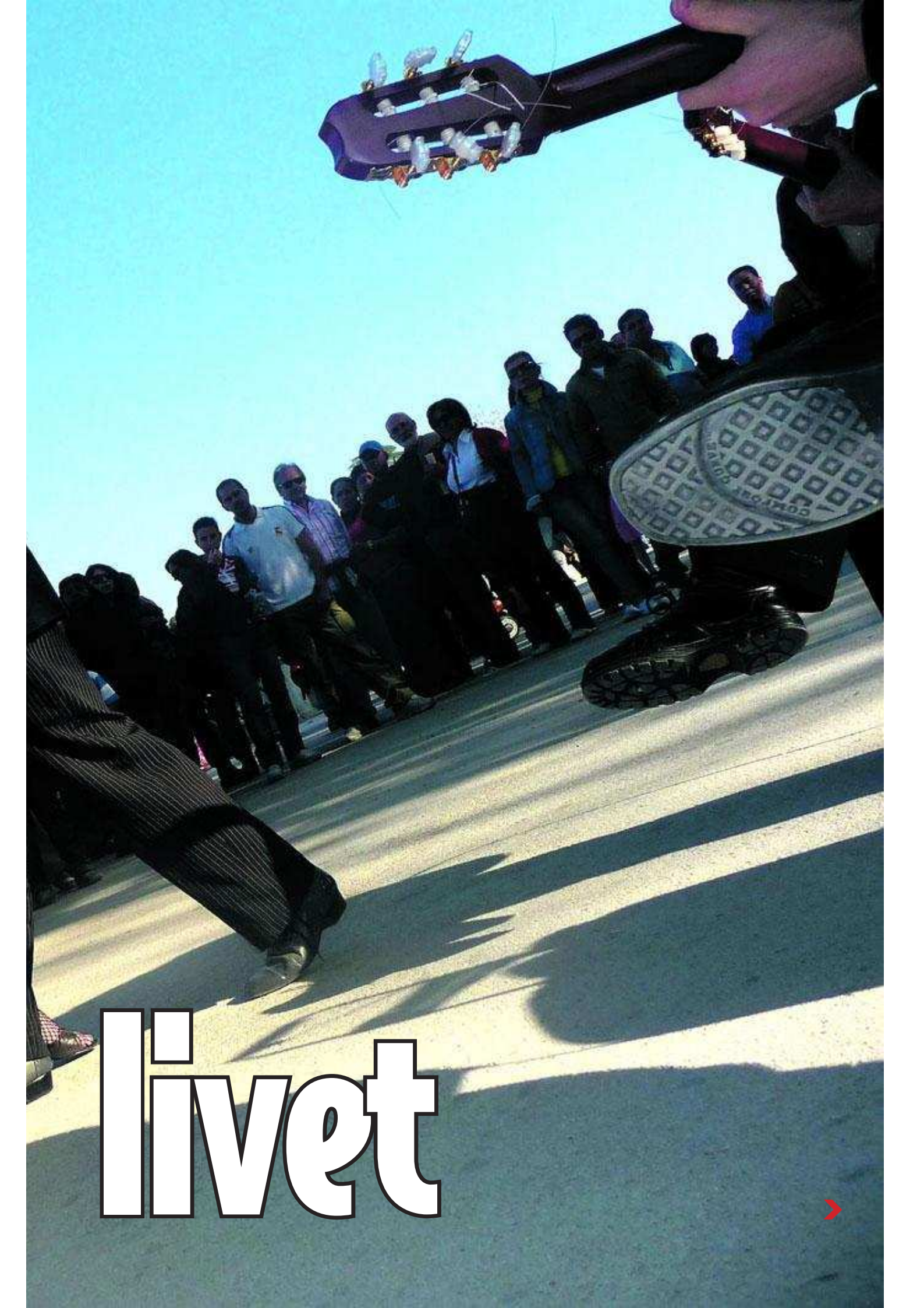
Madrid er intens lidenskap, byen der fest er kunst og der kultur er noe som høres, spises, vandres i, pustes, danses og leves. Vi tar deg med på en kulturhelg i Madrid slik byens egne ville gjort det.

Kulturreise

Grådig

på

livet

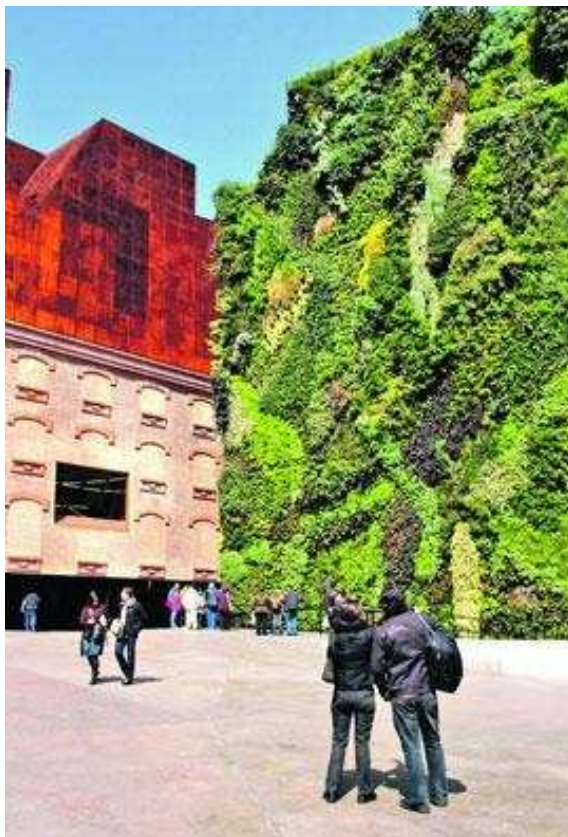

STYLTEN SEG METT:

I 15 år har José Antonio García tråkket rundt på stytter – de siste seks av dem i Retiro-parken hvor han gjør fortiser forlegne, skremmer damer og sender unger i ekstase.

KYSSET PÅ GRAN VIA: Ikke noe annet sted i verden elsker folk så intenst som i Madrid. I byens hovedgate Gran Via banker pulsen hos ivrige turister, rampete unger, stressede arbeidere, håpefulle tiggere og nyforelskede María og Pablo.

VERTIKAL HAGE:

Utstillingssenteret Caixa Forum ligger også på Kunstavenyen, og utenfor gror en vertikal hage! 15000 planter og 250 sorter bor i en sideveis tilværelse på denne 460 kvadratmeters pletten. Senteret er en levende plass for alskens typer utstillinger, og her er alt gratis, noe som gjør det populært for kulturfrelste og kriseramende spanjoler.

PLASS TIL KUNST: I spanjolenes hovedstad trasker du Prado – bedre kjent som Paseo del Arte – Kunstavenyen –

MADRID (VG) I Spanias hovedstad er ikke kunst og kultur noe som bare betraktes – det opplevs.

Gjennom en kilometers luntende tur i vårsolen på byens unike kunstaveny Paseo del Arte reiser du gjennom et årtusen av verdens fremste mesterverk. Men trå videre ut i gatene og parkene, for dette er bare oppvarmingen: i spanjolenes viktigste by er nemlig menneskene og livet selv det største kunstverket.

Få, om noe sted i verden, lever den slående høykulturen og den fengende lavkulturen så vakkert sammen som her, i de rike, fattige, mektige, desperate, hatende og elskende spanjolenes intense

rundt i en kulturell oase. Du starter turen på Plaza Nouvel ved en av utgangene til Reina Sofía-museet for moderne samtidskunst. Den ligger på Paseo del der tre av verdens beste museer befinner seg.

hovedstad. En by skapt på tilrøvet makt, en historie om grådige regenter og om de små livskunstnere som levde så inderlig i dens gater.

Ta en gåtur i Madrid en varm lørdagskveld i vårlige mars. Musikk i ørene, matos i nesen, en mild bris kiler huden, latter, kysseyder, sladder, banning og krangel. En møkkete boms som ligger og sover med pappkartong som pledd rett ved inngangen til luksushotellet Palacio Hotel.

På Calle Arenal, i sentrum av hele Spania, smelter stemmer sammen med toner fra trekkspill, lirekasse og en harpe som rører alle strenger i sjelen. Et kammerorkester skiller seg ut fra lydflommen, det er så vakkert at alt rundt oss forsvinner der Vivaldis «De fire årstider» strømmet ut av buestrøkene fra skitne arbeidshender. Her står seks menn fra Russland, Sør-Amerika og Øst-Europa

og skaper et øyeblikk verdens konserthus bare kan drømme om. De står i utvaskede gensere og rutete skjorter, nikker til kjente og gnir de mest tårefremkallende toner ut av fiolinene mens bikkjer lunter rundt og søppelbilen hoster forbi.

Fyren på cembalo sitter i olajakke og tygger tyggis, mynter klirrer i kassen og gamle, unge, fattige, rike, fyllicker, businessmenn, unger og bomser utgjør et evig foranderlig publikum.

Her vandrer du rundt i verdens beste konserthus, galleri og teater på én gang. Nettopp derfor er det å gå seg en tur Madrid-folkets største nytelse. De bor, beveger seg og lever i kunsten.

Madrid er sansenes, øyeblikkets og inntrykkes by. En spasertur her er en safari i en verden av mennesker, særlig de som har drømmer å realisere.

– Ingen kommer fra Madrid; vi

er alle fra et annet sted, sier den kjente spanske filmregissøren Chema de la Peña til VG7.

Nettopp derfor er byen så usedvanlig gjestfri og tolerant. Den har vært det siden den ble grunnlagt av muslimer på 800-tallet, på en tid da jøder, kristne og muslimer levde i unikt og pussig fellesskap innenfor byportene så lenge de betalte skatten. Den eldgamle bydelen Lavapiés i hjertet av Madrid er det ypperste eksempelet. Et mikrounivers der hinduer, arabere, afrikanere, kinesere og spanjoler lever vegg i vegg, slarver og snor av hverandre.

– Madrid er miksen av det beste fra hele Spania, sier student Nacho Alfaro, opprinnelig fra Jerez. Byen har flamenco fra Sevilla, fiskemat fra Galicia, paella fra Valencia og vin og sider fra Asturia. Madrid, som ligger midt i landet, med fire timer til nærmeste hav, med iskald vinter og brennhet sommer, hadde egentlig ingen forutsetninger for å eksistere og

lever i stor grad på regenters maktutøvelse. Byen røvet til seg landets beste kultur- og mattradisjoner underveis.

– Madrid er det ekte Spania, sier arbeidsløse Fredy Trujillo, opprinnelig fra erkefienden Barcelona.

I Madrid, som eneste by i verden, står selve djevelen på sokkel. Hovedsetet for general Francos gamle katolske diktatur kokte som vann under lokk og boblet over til en by som i dag er høy og kåt på livet. Madrid er begjærets by, en intens by med intense mennesker. Madrid elsker, ikke i form av den bløte kjærligheten, men en grådig lidenskap.

– Folk i Madrid er som filmskaperen Pedro Almodóvar, de er lidenskapelige og teatraliske, sier forretningsmann Pablo Sanz Alvarez.

– London har ikke så mye å gjøre med resten av Eng- ➤

MUSIKK OG HISTORIE: Plaza Mayor var og er sentrum for musikanter og andre innslag. I nesten et halvt årtusen har livet og døden danset sammen på denne plassen. Offentlige henrettelser, tyrefekting, torgkoner, lommetyver og musikanter.

KUNSTEN Å NYTE: På Plaza Mayor står en gjeng fra Mallorca og jafser i seg bocadillo de calamares, bagett med miniblekksprut. Da er livet bokstavelig talt godt.

PARKLYKKE: På søndager møtes man i El Parque del Buen Retiro, gateartistenes og parkkunstens rike.

UNIVERSO URBANO: I Retiro-parken finner vi disse snodige, glade figurene. Barn og voksne klyver stillingen «Universo Urbano».

land, eller Paris med Frankrike. Men Madrid er så spansk, alle Spanias klisjeer og stereotypier lever sammen her, sier han.

Madrid-korrespondent for den britiske avisen The Guardian, Giles Tremlett, har bodd i Madrid i 20 år og mener det finnes 500 bedre byer å dra til om det er arkitektur du er ute etter.

– Men ingen har et gateliv så levende og magisk. Madrid har menneskene og møtene mellom dem. Det er det sosiale som er Madrids sjel og største skjønnhet, sier britten som studerte antropologi ved Oxford og siden ble en av Madrids integrerte «guiris» – altså turist.

I Madrid kysses det overalt. De er kunstnere i nytelse som elsker å rusle, beruse seg og flørte. Ikke diskutere så mye politikk, som den beste maten. Her er livet en fest som skal feires, Madrid er festivalenes by der fest er en kunst, noe som gir utslag i en eksplosiv kalender av festivaler året rundt. De lever om natten og sover i sollyset.

– Madrid er byen som aldri sover. De er stolte av å gå på jobb etter å ha festet hele natten uten at sjefen merker det – og det er ingen myte, sier Tremlett.

Men misforstå ikke, byen bugner av høykultur. Byen har tre av verdens fremste kunstmuseer, Prado, Thyssen og Reina Sofia. Alle ligger på den unike «kunstavenyen» Paseo del Arte, der man med få skritt kan spasere seg gjennom verdens ypperste kunstarv fra klassisk antikk til vår tid.

– Men Madrid-folk gidder ikke trække rundt i museer, de er bare ute etter å emborracharse y follarse (beruse seg og ha sex), ler filosofistudent Miguel Martínez (28). Selv er han imidlertid en av de få madriderne som ikke kan få nok av det enorme Prado-museet. Han har vært her rundt 15 ganger, særlig for å stirre på sin favoritt, «The descent from the cross» av Roger Van der Weyden. Her har han kanskje ikke så overraskende oppdaget at man, etter å ha glant

på den i en time, oppnår en viss 3D-effekt.

«Las Meninas» (kammerpikene) av Velazquez er det mest berømte, og hauger av «guiris» flokker seg rundt det.

– Hva betyr hunden, spør en ungarsk turist oss og myser mot bildet. Men verket som vekker mest oppmerksomhet, er maleriet «The garden of Earthly Delights» av Bosch. En surrealistisk orgie av syndige nytelser som spanjolene flokker seg rundt, peker og fniser.

På den samme avenyen kan du i byens botaniske hage bruke timer på å spore opp kjøttetende planter blant de 5000 artene som vokser her. *Crinum bulbisperrum* og *Thriithrix Schizohylla* er et par av dem, selv om det denne vårdagen i mars bare ligger noen katter og chiller'n blant det vi botaniske analfabeter ville kalt villnis. Men det er kø for å komme inn.

Det er lørdag formiddag i parken El Capricho. En tidligere boltreplass for lek og forlystelser for hoff og adel, et sted der fiender duellerte til døden. Med spill-

ballsal, froskefontener, karpedammer med robåter og sorte svaner, og labyrinter der forelskede lekte gjemsel. Her kan du vandre i engelsk, fransk og italiensk hagekunst og nesten høre latteren fra hoffet som lekte seg mellom hekkene.

Vi treffer på to pussige damer som står og beføler et tre, den ene står og stryker barken mens den andre kjenner på blomsterknoppene.

– Vi lurar på hva for et tre det er, forteller Lola Muñoz og Antonia Cuellar. En lørdag formiddag for dem er å sette seg på benken ved sfinx-statuene og knaske det spanske nasjonalgodteriet pipas – solsikkefrøene vi mater hamstrene med hjemme.

– Å nei, ikke skriv om denne parken i en turistartikkel, bønnfaller de.

– Det er bare Madrid-folk som kjenner til dette stedet, ikke engang andre spanjoler kjenner til denne juvelen, forteller de.

På turen tilbake til sentrum

rundt i dem, knipser bilder og snuser blant de 21 lykkelige kunstverkene i ut-

møter vi metromusikere i byens undergrunnssystem. De spiller sine trekkspill, trompet, syntner og fioliner for et evig vekslende publikum.

Idet vi forlater metro Tribunal, er det lørdagsmarked på Plaza 2 de Mayo. Clara Ballester Martinez selger nips med sjel og historie. Hun roter fram en «Bula Papal» – en pavebulle – et dokument der man mot å betale en peseta i 1956 (rundt 400 kroner i dag), kunne kjøpe seg fri fra forbudet om å spise kjøtt i påsken.

Du trenger ikke nøye deg med å vandrest rundt i kunst, kultur og historie – du kan spise kunst. Michelin-restaurant El Chaffán serverer landskap, gater, bygninger og stjernekonstellasjoner – hele universet på tallerkenen. Og på Polenta i sentrum kan du spise hai, gassel og kenguru presentert som et impresjonistisk maleri – bare smaken er enda mer overraskende.

På søndag varmer du opp med ekte lopper på loppemarket

det El Rastro i La Latina. Du tar veien om Plaza Mayor før det er tid for klimakset: Søndag i madridernes rike – den vakre favoritt-parken Retiro, en hyllest til livet.

Et argentinsk par danser tango, og få meter bortenfor høres barnelatter. Det er dukketeater, og Ignacio Vilela (22) gir alt bak pappkassen. Også foreldrene og de fem brødrene hans er i dukketeaterbransjen.

I en annen krok av den enorme parken står et dusin menn av eldre årgang og spiller «Tajuela». Det har de gjort hver søndag hele året rundt i 40 år, forteller Joaquín Martín.

Med gnagsår runder du av med melankolsk harpespill på plassen utenfor kongepalasset Palacio Real en søndagskveld, og kjernen at også du har lidd og forelsket deg i Almodovars by.

Tekst: WANDA KRISTIANSEN

Foto: FRAN FERNANDEZ og

WANDA KRISTIANSEN

epost: vg7@vg.no

FAKTA Madrid

STEDET: Spanjolenes hovedstad med tre millioner mennesker i bykjernen og nesten syv millioner i hele distriktet.

HVORFOR DRA? Elsker du berusende gateliv og intense spanjoler, er du midt i smørøyet.

KULTUR-ATTRAKSJONER:

Å gå turer i labyrinten av byens gater gir den største kulturopplevelsen og de mest uforglemmelige øyeblikkene. Bydeler du må få med deg på spaserturen, er hovedgaten Gran Via, sentrumet Sol og stortorget Plaza Mayor, med sideliggende Huertas og Plaza Santa Ana, alternative Tribunal og den kuriøse homseverdenen i La Chueca, samt eldgamle, nedslitte og flerkulturelle Lavapiés og tapaskvarteret La Latina. For snobbe-Madrid går du til Salamanca og Plaza Colon. For finans-Madrid med skyskraperne til Santiago Bernabeo. Søndag må du få med deg loppemarkedet El Rastro, parktur i El Retiro og tapas- og barkvarteret La Latina. På metrostopp Goya får du med deg et utvalg av Goyas *pinturas negras* (mørke malerier) sammen med metromusikken.

Paa Paseo del Arte – kunstavenyen – har du tre av verdens fremste museer. Enorme Prado regnes som et av verdens aller beste museer med en samling av 8000 malerier av mestere som Bosch, Rubens, Velazquez og Goya. Sofaturister kan gå inn på googlemaps på nettet og studere disse mesterverkene i mikroskopisk detalj i et unikt prosjekt mellom Google og Prado. <http://maps.google.com>.

På Thyssen-museet har du Van Gogh, Gauguin, Monet og Renoir, pop art og surrealisme. På Reina Sofia er Picassos «Guernica» aller største attraksjon. Men utstillingssenteret på samme avenyen der flere Madrid-boere er å finne, er Caixa Forum – som har en vertikal hage utenfor!

FESTIVALENS BY:

I Madrid er festing en kunst i seg selv. Det topper seg mellom mai og juli, med San Isidro i mai til Gay Pride festival i juli der hele byen deltar.

For den proppfulle kalenderen, se <http://gospain.about.com/od/byregion/a/madridfestivals.htm>

SPISE OG DRIKKE:

Alle i Madrid elsker byens stolthet, den varme tykke kjøttsuppen *cocido madrileño*.

Stedet å innta denne stoltheten, er La Bola, som har sikret seg stjerne i Michelin for kunsten. Casa Botin i C/Cuchilleros er

KILDE: © Kartagena/ Collins

verdens eldste restaurant, i 284 år har de spesialisert seg i spydstekte grisunger.

Prøv *bocadilla de calamares* – blekksprutbagget – på Plaza Mayor, og for spiselig kunst i Michelin-klassen drar du til El Chaffán, metro Pio XII.

På Casa Lucio i c/Cava Baja i La Latina har Bill Clinton, Tom Cruise og det spanske kongeparet vært blant dem som har kost seg med *huevos fritos* – stekte egg. Stedet er berømt for sin tradisjonelle mat, der kelnere med tversoversløyfe svetter under skinkene som henger fra taket.

Ta lunsj på en kneipe på Plaza 2 de mayo – en knoke med kjøttklump, chorizo og grønn chili. Madrid-folk er inderlig stolte av maten sin, ikke fornøym deg selv om det ikke alltid er like lett å være enig.

Plaza 2 de mayo ved metro Tribunal er også et deilig sted for en ettermiddagspils. Og du må få med deg en mojito på meksikanske La Catrina mens du studerer dekoren:

En meksikansk hodeskalle med sneip i munnen, superheltfigurer i plast, glorete falske blomster og et alter oversvømt av helgenfigurer.

HVORDAN KOMME DIT?

Priseksempl direktefly langhelt 14.–18. mai: Med SAS tur/retur Oslo koster det kr. 10 379, med British Airways kr. 2386. Langt billigere blir det hvis du tillater lengre reisetid med mellomlanding, for eksempel Ryan Air fra Torp til 525 kroner. I Madrid kan du ta metro fra flyplassen til sentrum for under 30 kroner.

HOTELLER:

Dyrt: Luksustriangelet rundt Plaza Cibeles: Ritz, NHH Prado og Palace Hotel, med kongressen på den ene siden og kunstavenyen på den andre.

Middels: Hotel Lope de Vega, barrio de las Letras, med tema om dikterens liv og virke, rom fra 1092 kroner.

Billig: Hostaller, som Hostal Don Juan, metro Gran Via, billig men har likevel original kunst på veggene og antikke møbler, rom fra 440 kroner.